

28.2.2009

KIRJE

Sosiaali- ja terveysministeriö
Terveysosasto

TERVEYDENHUOLTOLAKIUUDISTUS JA ENSIHOITO- JA SAIRAANKULJETUSPALVELUN EPÄVÄKAA TILANNE

Valmisteilla oleva terveydenhuoltolakiuudistus tulee vaikuttamaan merkittävästi ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelujen järjestämiseen. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry on huolestunut niistä ensihoitoon ja sairaankuljetukseen liittyvistä merkittävistä vaikutuksista sekä epävakaasta tilanteesta, jotka lakiuudistuksen odottelu on saanut aikaan.

Ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelun kehittäminen -selvitysmiehen raportti (2007:26)

Osana terveydenhuoltolakiuudistusta sosiaali- ja terveysministeriö teetti selvityksen ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelujen kehittämiseksi (STM selvityksiä 2007:26). Suomen Ensihoitoalan Liitto ry antoi selvitysmiehen raportista laajan lausunnon.

Maassamme on tehty ja on tällä hetkellä tekeillä tasoltaan erilaisia ”ensihoidoselvityksiä” sekä laajempia alueellisia (sairaanhoitopiirialue) mallinnuksia. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry pitää huolestuttavana ja voimavarojen tuhlausena sitä, että nämä hankkeet ovat pääsääntöisesti itsenäisiä eivätkä ne ole millään tavalla verkottuneita tai muuten yhteistyössä toisten hankkeiden kanssa. Alueelliset selvitykset tai mallinnukset eivät tällä hetkellä anna Sosiaali- ja terveysministeriölle ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelua koskevan lainsäädännön ja operatiivista toimintaa ohjaavan asetuksen valmistelussa välttämättä tarvittavaa tietoa.

Suomen Kuntaliitto on vuonna 1996 teettänyt laajan ja kattavan selvityksen kuntien ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden tuottamistavoista, yksikkömääristä, valmiuksista, ensihoito- ja sairaankuljetushenkilöstön koulutustasosta sekä kustannuksista. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry pitää selvitysmiehen (2007:26) raportin merkittävänä epäkohtana siitä kokonaan puuttuvaa, 1996 tehdyn selvityksen kaltaista valtakunnallista tilannekatsausta sairaankuljetus- ja ensihoidotoiminnan todellisesta nykytilasta.

Uusi terveydenhuoltolaki – terveydenhuoltolakityöryhmän muistio (2008:28)

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry antoi oman lausuntonsa uudesta terveydenhuoltolaista määräaikaan (31.10.2008) mennessä. Lausunto ei kuitenkaan ollut kirjautunut Sosiaali- ja terveysministeriöön kirjaamoon, eivätkä siinä esitetyt kannanotot näin ollen näy terveydenhuoltolaki-esityksen lausuntojen yhteenvetoraportissa. Sosiaali- ja terveysministeriön hallitusneuvos Riitta-Maija Jouttimäki on ilmoittanut lausunnon huomioonottamisesta Suomen Ensihoitoalan Liitto ry:lle.

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry on perehtynyt terveydenhuoltolakiesityksestä annettujen lausuntojen yhteenvetoraporttiin sekä yksityiskohtaisesti osaan lausuntoja. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry näkee ongelmalliseksi sen, että lausuntoja annettaessa ei ole ollut riittävän yksityiskohtaista tietoa lain ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluille asettamista toiminnallisista tavoitteista. Raportissa esille tuoduissa lausunnoissa korostuu enemminkin se, miten ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelut tulisi järjestää kunkin palveluntuottajan omien etujen mukaisesti.

Terveydenhuoltolain luonnoksessa ei määritetä kiireellistä hoitoa, vaikka kiireettömän hoidon kriteerit ja periaatteet on säädöksissä määritelty. Kiireellisen hoidon reunaehtojen puuttuminen on eettisesti kestämätöntä. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry ei pidä mahdollisena sitä, että ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelua koskevaa alueellista palvelutasomäärittystä olisi mahdollista laatia ilman, että sen tukena olisivat lainsäädäntöön perustuvat kiireellisen hoidon saatuuden kriteerit.

Ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelun epävakaata tilanne

Maamme ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluissa on menneillään muutosvaihe jossa yksityisen palvelun tuottaminen on keskittymässä pääomasijoitusyhtiöiden hallintaan. Monet paikallisessa omistuksessa olleista yhden tai kahden ambulanssin yrityksistä ovat siirtyneet näiden valtakunnallisten tai kansainvälisten yritysten hallintaan. Suomen Ensihoitoalan Liiton ry on huolissaan siitä, että kunnilla ei ole riittävää tietoa palveluntuottajansa jatkuvasti muuttuvista omistusjärjestelyistä tai uuden omistajan taustoista.

Ensihoitoalan Liitto ry pitää myös vakavana epäkohtana sitä, että ensihoito- ja sairaankuljetus on ajautunut kontrolloimattoman ”markkinakikkailun” uhriksi. Kuntien terveyskeskusten vastuulliset viranhaltijat ovat joutuneet altavastajaan asemaan ja tilanteeseen, jossa heidän tietonsa tai taitonsa ei selvästikään enää ole riittäneet. Edellä mainituista syistä ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden kilpailutuksia ratkotaan markkinaoikeudessa.

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry on erittäin huolissaan ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden epävakaasta tilanteesta ja sen aiheuttamista epäkohdista, jotka koskettavat laajasti liiton jäsenistöä. Osaava ja koulutettu ensihoidon ammattihenkilöstö on joutunut osaksi ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden järjestämistä ohjaavaa ”markkinahumua”, jota palvelujen järjestämisvastuussa olevat kunnat eivät halua tai kykene kontrolloimaan. Ensihoito on poliisin tai pelastustoimen kaltainen julkinen turvallisuuspalvelu, joiden joukosta vain ensihoitoa käytetään liikevoiton tavoitteluun.

Ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden kilpailutus on myös johtanut eräänlaisen ”asemasodan” syntymiseen, jossa ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelua tuottava pelastustoimi on kunnallispolitiikkaa hyödyntäen rakentanut alueen kuntien tuella ns. isäntäkuntamalliin perustuvan ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden sopimuksen. Kyseisestä mallista on jo olemassa markkinatuomioistuimen päätös. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry pitää mahdollisena, että kyseinen malli saattaa haitata terveydenhuoltolakiesityksessä esitettyä järjestämisvastuun siirtoa sairaanhoitopiireille ja käytännössä siirtää päätäntävaltaa pois terveydenhuollolta.

Ensihoito- ja sairaankuljetuspalveluiden tuottamisessa henkilöstökulut muodostavat suurimman menoerän. Palvelun tuottajien kontrolloimaton ja usein ostopalvelusopimuksen vastainen voiton tavoittelu on johtanut työehtojen heikentämiseen sekä sekaviin työaikajärjestelyihin, joissa kustannusten leikkaamiseksi hämärretään työaikalaisissa määritellyn työajan ja varallaoloajan rajaa. Työhyvinvointia ja työhön sitoutumista heikentävät työolot lisäävät terveydenhuollon ammattihenkilöstön siirtymistä ensihoidosta mm. sairaaloihin, jolloin entistä suurempi osa ensihoidon palveluista joudutaan järjestämään keikkatyöntekijöiden voimin. Vakinaisen henkilöstön väheneminen näkyy heikkenevänä palvelujen laatuina.

Maahamme on kehittynyt ilman ohjaavia säädöksiä tai valtakunnallisesti yhteneviä ohjeita eritasoisia lääkintäjohtamisen käytäntöjä. Suuri osa näistä käytännöistä perustuu työnantajan (palveluntuottajan) antamiin ohjeisiin ilman, että terveydenhuollon vastuuviranomainen olisi niitä sopimuksessa määrittänyt tai erillisesti ohjeistanut. Poliisi- ja pelastustoimessa on selkeät säädöksiin perustuvat johtamisjärjestelmät sekä virka-apukäytännöt, jotka ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelusta puuttuvat tällä hetkellä kokonaan.

Toimintansa nyt jo lopettanut ensihoidon ohjausryhmä tai poikkeusolojen terveydenhuollon neuvottelukunnan ensihoitojaos eivät ole saaneet laadittua lainsäädännön perustaksi kattavaa esitystä tulevan ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelun rakenteesta ja toimintamallista. Muilla turvallisuusviranomaisilla, kuten pelastustoimella tai poliisilla, on erittäin vahva hallinnollinen ja substanssiasiantuntemus niin ministeriö- kuin lääninhallitusten tasolla. Epävakaasta tilanteesta johtuen etenkin Sosiaali- ja terveysministeriössä tulisi myös olla erityisen hyvä asiantuntemus ja selvä näkemys ensihoidon tulevaisuudesta. Suomen Ensihoitoalan Liitto ry pitää Sosiaali- ja terveysministeriön tämänhetkistä ensihoidon asiantuntemuksen resursointia riittämättömänä ja pitää erittäin huolestuttavana tietona sitä, että ensihoitoon keskittyneen ylilääkäriin työaika on merkittävästi vähennetty.

Suomen Ensihoitoalan Liitto ry:n toimenpide-esitykset

Edellä olevan perusteella Suomen Ensihoitoalan Liitto ry esittää kohteliaimmin seuraavia toimenpiteitä:

1. Sosiaali- ja terveysministeriön tulee tehdä lainsäädäntötyön tueksi valtakunnallisesti kokonaisvaltainen ensihoidon- ja sairaankuljetuksen tilanneselvitys, jossa kartoitetaan kattavasti palvelujen järjestämistapa, yksikkömäärät, vakituisen ja tilapäisen henkilöstön määrät sekä koulutustasot, toiminnan aiheuttamat kustannukset, palvelutaso sisältäen hoidolliset ensihoidovalmiudet sekä valmius- ja ns. lähtövalmiusajat, hoitolaitosten välisten siirtokuljetusten järjestelyt, ensihoidon henkilöstön osallistuminen muiden terveystoimien tuottamiseen sekä ensivastetoiminnan järjestelyt.
2. Sosiaali- ja terveysministeriön tulee huolehtia siitä, että ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelua ohjaavaan lainsäädäntöön sisällytetään selkeät toimintamallit lääkinnälliselle johtamiselle, johtajan toimivaltuuksille ja virka-apukäytännöille sekä;
3. Ensihoito- ja sairaankuljetuspalvelua ohjaavassa lainsäädännössä tulee huomioida ammatillisten kelpoisuus- ja pätevyyssehtojen lisäksi pätevyys ehdot ja -vaatimukset hälytysajoneuvon kuljettamiseen.

4. Terveydenhuoltolaissa tai sen nojalla annettavissa asetuksissa tulee tarkkaan määrittää mitä terveydentilan tai hoidon tarpeen arvioinnilla kiireellisissä terveydellisissä tilanteissa tarkoitetaan ja kenen tehtäviin se eri tilanteissa, erityisesti ensihoitopalvelussa kuuluu. Myös kysymys muiden kuin terveydenhuollon ammattihenkilöiden roolista ensihoitopalveluissa tulee ratkaista yksiselitteisesti. Myös kiireellisen hoidon tarpeen määrittelyssä avainasemassa oleva hätäkeskustoiminta on välttämätöntä ottaa terveydenhuoltolain piiriin niiltä osin, kun sen tehtävät liittyvät potilaan terveydentilan arviointiin, avun hälyttämiseen sekä terveyteen liittyvään ohjaukseen ja neuvontaan.
5. Sosiaali- ja terveysministeriössä tulee turvata riittävä ensihoidon osaaminen. Riittävien henkilöstöresurssien lisäksi Sosiaali- ja terveysministeriöön tulee perustaa ensihoidon neuvottelukunta, joka koostuu ensihoidotyön substanssiosaajista. Tähänastisessa lainsäädäntöprosessissa ensihoidotyön haasteet ovat jääneet lääketieteellisten seikkojen varjoon.

Puheenjohtaja
Suomen Ensihoitoalan Liitto ry

Heikki Sederholm

I varapuheenjohtaja
Suomen Ensihoitoalan Liitto ry

Timo Hurskainen

JAKELU: Riitta-Maija Jouttimäki, hallitusneuvos, Sosiaali- ja terveysministeriö
Anne Koskela, hallitussihteeri, Sosiaali- ja terveysministeriö
Tom Silfvast, ylilääkäri, Sosiaali- ja terveysministeriö
Terveydenhuollon poikkeusolojen neuvottelukunnan ensihoitojaos, Sosiaali- ja terveysministeriö

TIEDOKSI: Pertti Palomäki, kuntayhtymän johtaja, Pohjois-Karjalan sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä
Marjo Mustonen, vanhempi oikeuskanslerin sihteeri, Oikeuskanslerinvirasto
Marja-Kaarina Koskinen, tutkimuspäällikkö, TEHY